

Međunarodna povelja ICOMOS-a za očuvanje povijesnih gradova

Ksenija Marković,
Regionalni zavod za zaštitu spomenika
kulture,
Zagreb

Primljeno: 6. 2. 1987.

Međunarodna povelja za očuvanje povijesnih gradova usvojena je na zasjedanju ICOMOS-a 4. 12. 1986. godine i sastavni je te nastavni dio **Povelje o konzervaciji i restauraciji spomenika i mjesta** 1964. godine u Veneciji. U ovoj povelji se po prvi put javljaju i slijedeća načela: plan očuvanja kulturnih dobara trebao bi, uz pristanak stanovništva, biti povlašten u odnosu na druge planove; cjelokupno stanovništvo trebalo bi sudjelovati i uključiti se u očuvanje kulturnih dobara te je u tom pogledu potrebna edukacija o očuvanju kulturnih dobara već od školskog doba. Ujedno je naglašena potreba poduzimanja financijskih mjera kao niz olakšica za potrebe konzervacije, odnosno restauracije kulturnih dobara. Očekujemo da će se ovi stavovi ugraditi i u novi Zakon o zaštiti spomenika kulture u SR Hrvatskoj koji je u pripremi već nekoliko godina.

ICOMOS

Međunarodna povelja za očuvanje povijesnih gradova od 4. 12. 1986.

Preambula i definicije

Svi su gradovi širom svijeta – kako gradovi nastali spontanom razvojem, tako i projektirani gradovi – materijalni izraz različitosti društava tijekom povijesti, te su svi, na osnovu te činjenice, povijesni.

Ovom su poveljom obuhvaćeni veliki i mali gradovi, centri i povijesna mjesta, te kvartovi s prirodnim ili izgrađenim okolišom, koji uz kvalitetu povijesnosti imaju i izražavaju vrijednosti vlastitih tradicionalnih urbanih civilizacija.

Svima im prijete degradacija, destrukcija, usmjerena prema destrukciji, a sve je to prouzročeno urbanizacijskom modom nastalom u industrijskoj eri, koja danas pristiže svuda i u sva društva.

U odnosu na tu često dramatičnu situaciju koja izaziva nenadoknadle gubitke kulturnog, socijalnog pa čak i ekonomskog karaktera, Međunarodni savjet za spomenike i mjesta (ICOMOS) smatrao je potrebnim sačiniti

Međunarodnu povelju za očuvanje povijesnih gradova.

Upotunjavajući međunarodnu povelju o konzervaciji i restauraciji spomenika i mjesta (Venecija, 1964. god.), novim su tekstom povelje definirani principi i ciljevi, metode i instrumenti akcije prema kojima će biti čuvani povijesni gradovi, pri čemu je naglašen sklad osobnog i društvenog života, te obnavljanje dobara u cijelosti, čak i onih skromnijih, obuhvaćenih ljudskim sjećanjem.

Kao i u tekstu Preporuka UNESCO-a, »koje se tiču očuvanja povijesnih ili tradicionalnih cjelina i njihove uloge u suvremenom životu« (Varšava – Najrobi 1976. god.), tako i u različitim drugim međunarodnim instrumentima »očuvanje povijesnih gradova« obuhvaća potrebne mjere za zaštitu, konzervaciju, restauraciju kao i koherentan razvoj i skladno prilagođavanje suvremenom životu.

Principi i ciljevi

1. Da bi postalo djelotvornim, očuvanje gradova i povijesnih kvartova mora biti sastavni dio koherentne politike društveno-ekonomskog razvoja izvršeno u prostorne i urbanističke planove na svim razinama.
2. Vrijednosti koje treba štiti su povijesni karakter grada i cjelina, te materijalni i duhovni elementi koji izražavaju njegovu sliku, posebice:
 - a) urbana forma definirana potkom i parcelacijom;
 - b) odnosi između raznih urbanih prostora: izgrađeni prostori, slobodni prostori, nasadi;
 - c) forma i aspekt građevina (unutrašnjost i vanjština) definirani strukturom, volumenom, stilom, visinom, materijalima, bojom i dekoracijom;
 - d) odnosi grada s prirodnim okolišem ili pak onim koji je stvorio čovjek;
 - e) različite sklonosti, težnje i stremjenja grada nasliedene tokom povijesti.

Svako narušavanje ovih vrijednosti uništiti će autentičnost povijesnog grada.
3. Da bi očuvanje bilo uspješno, potrebno je – kao nužan uvjet – sudjelovanje i uključivanje stanovništva cijeloga grada, u svim uvjetima i s potrebnom sviješću svih generacija – ne treba nikada zaboraviti da se očuvanje gradova i povijesnih kvartova ponajprije tiče njihovih stanovnika.

4. Intervencije unutar kvarta ili povijesnog grada moraju biti vodene mudro, metodično i dosljedno, izbjegavajući svaki dogmatizam i računajući na specifične probleme svakog posebnog primjera.

Metode i instrumenti

5. Planiranju očuvanja gradova i povijesnih kvartova mora prethoditi multidisciplinirano proučavanje. Plan očuvanja mora obuhvaćati analizu činjenica, i to arheoloških, povijesnih, arhitektonskih, tehničkih, socioloških i ekonomskih te, k tome, mora definirati glavne orientacije i modalitete akcija koje treba poduzeti na pravnom, administrativnom i financijskom planu. Planom očuvanja cjelinu grada treba definirati kao skladnu artikulaciju povijesnih kvartova. K tome, njime se određuju zgrade ili grupe zgrada koje se zasebno štite i konzerviraju dok se u određenim uvjetima i iznimnim okolnostima i uništavaju. Stanje tih mjesta bit će prije svake intervencije u cijelosti dokumentirano. Plan bi trebao, uz pristanak stanovništva, biti povlašten.
6. U očekivanju prihvaćanja plana zaštite moraju biti poduzete potrebne akcije za konzervaciju, poštujući principe i metode ove povelje kao i Venecijanske povelje.
7. Konzervacija gradova i povijesnih kvartova uključuje stalno održavanje izgrađenog.
8. Infrastrukturalna mreža i nove funkcije potrebne u suvremenom životu moraju biti prilagođene osobitostima povijesnih gradova.
9. Poboljšanje stanovanja mora se uključiti u jednu od osnovnih postavki očuvanja.
10. Ako bude potrebno učiniti transformaciju zgrada ili ih pak nanovo konstruirati, svaki će poduhvat morati poštovati postojeću prostornu organizaciju, i to upravo parcelaciju i visinske odnose, na način kako to određuju kvaliteta i vrijednost cjeline postojećih konstrukcija. Uvođenje elemenata suvremenog karaktera može pridonijeti obogaćenju, ali da se pritom ne naruši sklad cjeline.
11. Važno je što bolje upoznati prošlost povijesnih mjesta, zagovarajući istraživanja urbane arheologije i adekvatnu prezentaciju otkrivenoga, a da se ne naruši opća organizacija urbanog tkiva.

12. Promet mora biti dosljedno sreden unutar grada ili povijesnih kvartova. Stajališta moraju biti uređena tako da ne degradiraju ni izgledom, a ni okoliš.
13. Velike mreže putova predviđene u okviru prostornog plana ne bi trebale ulaziti u povijesne gradove, već bi trebale samo olakšati promet u blizini tih gradova i dopustiti laki prilaz.
14. Preventivne mjere moraju biti poduzete protiv prirodnih katastrofa i

protiv svih uništenja (osobito za gađivanja i vibracija) a u korist povijesnih mjesta, a to u jednakoj mjeri vrijedi za osiguranje i očuvanje baštine, kao i za sigurnost i zdravlje građana. Sredstva korištena u otklanjanju ili za popravku posljedica bilo kojeg zla moraju biti prilagođena karakteru specifičnih dobara koje štite.

15. Da bi se osiguralo sudjelovanje stanovništva, već u školsko doba mora započeti poduka i informiranje stanovništva o zaštiti. Treba dati prednost akciji različitih udruženja koja brinu o zaštiti te moraju biti poduzete i financijske mjere koje će olakšati konzervaciju i restauraciju izgrađenog.
16. Traži se da bude organizirana jedna specijalizirana formacija koja bi ujedinila sve profesije koje se bave očuvanjem.

S engleskog jezika prevela:
Mr. Ksenija Marković

ICOM – ICOM

● Kalendar ICOM-ovih konferencija u 1988. godini

14-20. ožujka (marta), Milano i Firenca, Italija

Sastanak ICOM-ovog komiteta za muzeje kostima. Tema: »Kostim: ogledalo društva« i »Značaj konzervacije kostima«.

Obratiti se: Anna Grandi Clerici, c/o Museo della Scienza e della Tecnica »Leonardo da Vinci«, Via S. Vittore 21, 20123 Milano, Italija

16-18. ožujka (marta), Kopenhagen, Danska

Konferencija o metodama komunikacije centralnih muzeja, na temu »Budućnost muzeja«. Različite radionice, posebno na teme informatika u muzejima, sudjelovanje lokalnog stanovništva u programima muzeja.

Obratiti se: Jan Stubbe Østergaard, Curator (Public Relations), Department of Antiquities, Ny Carlsberg Glyptotek, Santes Plads 7, DK-1556 København V, Danska

21-22. ožujka (marta), Pariz, Francuska

Izvanredna sjednica izvršnog odbora ICOM-a.

Obratiti se: Secrétariat de l'ICOM, Maison de l'Unesco, 1 rue Miollis, 75732 Paris, Cedex 15, Francuska

27-30. ožujka (marta), Cambridge, Velika Britanija

Nacionalna konferencija na temu osvjtljenja.

Obratiti se: The Chartered Institution of Building Services Engineers, Member Services Department, 222 Balham High Road, London SW12 9BS, Velika Britanija

28. ožujka (marta) – 1. travnja (aprila), Cuenca, Ekvador

Sastanak Sekretarijata ICOM-a za Latinsku Ameriku u Karibe.

Obratiti se: Lcda, Lucia Astudillo de Parra, Presidente de ICOM/Ecuador, Casilla 557, Cuenca, Ekvador

10-17. travnja (aprila), Zapadni Berlin

Generalna skupština ICOM-ova Komiteta za muzeje muzičkih instrumenata (CIMCIM).

Obratiti se: Dagmar Droysen-Reber, Musikinstrumenten-Museum, 15 Bundesallee 1-12, 1000 Berlin 15, SR Njemačka

14-15. travnja (aprila), Edimburg, Velika Britanija

Sastanak Škotskog društva za konzervaciju i restauraciju na temu suvremenih organskih materijala. Sastanak će biti posvećen analizi i tretmanu umjetničkih djela od plastike i kombiniranih materijala.

Obratiti se: Ms Linsa Eaton, Royal Museum of Scotland, York Buildings, Queen Street, Edinburgh EH2 1JD, Velika Britanija

17-20. travnja (aprila), Perugia, Italija

2. međunarodna konferencija na temu nedestruktivnih istraživanja i kontrole klimatskih uvjeta za istraživanje i konzervaciju umjetničkih djela.

Obratiti se: Associazione Italiana Provenienze Distruttive, 25126 Brescia, Via Foresti 5, Italija

21-22. travnja (aprila), Nottingham, Velika Britanija

Seminar na temu informatika u muzejima sa demonstracijom sistema koji se koriste u muzejima i izložbom opreme.

Obratiti se: The Museum Documentation Association, 347 Cherry Hinton Road, Cambridge CB1 4DH, Velika Britanija

5-7. svibnja (maja), Montreal, Kanada

Konferencija na temu kostima Eskima (Inuita) u organizaciji McCORD Muzeja i Univerziteta McGill.

Obratiti se: Ms Betty Issenman, McGill University, 550 Sherbrooke St. West, Suite 460, Montreal, Quebec, Kanada

11-14. svibnja (maja), Lindau, SR Njemačka

6. međunarodni simpozij Komiteta SR Njemačke, Austrije i Švicarske, na temu »Muzeologija – Novi pristupi – Novi predmeti«.

Obratiti se: Dr Herman Auer, Deutsches Museum, D-8000 Muenchen 26, SR Njemačka

24-26. svibnja (maja), Vila Vicosa, Portugal

Prvi susret ICOM-ovih Nacionalnih komiteta Portugala i Španjolske na temu »Recentne muzeološke intervencije i nove perspektive«.

Obratiti se: Natalia Correia Guedes, Museu Nacional dis Coches 1300 Lisboa, Portugal.

27-30. svibnja (maja), Toronto, Kanada

14. godišnja konferencija IIC Kanadske grupe na temu svih aspekata konzervacije.

Obratiti se: Ms Marianne Webb, Programme Chair, IIC-CG Conference 1988, Box 956, Station F. Toronto, Ontario, M4 Y 2N9, Kanada.

30. svibnja (maja) – 3. lipnja (juna), Kopenhagen, Danska

Sastanak ICOM-ova Komiteta za primijenjenu umjetnost (ICAA).